

Na cikňi na bari, čarav tro vođori...

Úkoly

1. V úvodní části hodiny se zamyslete nad názvem pracovního listu. Uvažujte nad tím, jakým jazykem je věta napsána a co by mohla znamenat. Vaše návrhy napište na tabuli. Je tento jazyk v něčem podobný češtině? Pokud ano, v čem podobnost spatřujete?

Přečtěte si následující ukázkou z knihy *Děvčátka, rozdělej ohníček*.

Ještě neslezl poslední sníh a slunce nevysušilo všechny cesty, když začali prodávat všechno, co prodat šlo, a když snědli poslední voříšky a slepice, vydávali se na cestu. Zablácenou osadu opustili poljanští Dunkové, přidali se spříznění Kotlárovci ze Zboje i další Dunkové a Lakatošové ze Sniny, rajkane – panští, tak si říkali, aby se odlišili od dědinských degešů, špinavých a hloupých obyvatel osad. Nechávali za sebou zemljanky a chatrče, zapřahali se do vozíků a táhli k nádraží, aby tam poprvé v životě nastoupili do vlaku, po hlavě se vrhli do tmy a vydali se za mámivým odleskem štíhlých věží, rozevlátých chrámů a prežvových střech kdesi daleko, daleko za obzorem, za kterým zapadá slunce.

A ještě nebyli ani v půlce cesty, když se zvedl stařeček Laco a prodíral se ke dveřím, a že hned musí vystoupit, protože vlak jede moc rychle a on, jeho duše, mu nestačí...

A pak táhli v houfu pražskými ulicemi. Ženské se potily v dlouhých sukních, v náručí nesly malé děti zabalené do pestrých šátků, chlapci podpírali shrbené staruchy a prohýbali se pod batohy, taškami a krabicemi, pečlivě upnutí do bílých košil, černých obleků a černých kloboučků, který by nesundali z hlavy, ani kdyby se měli upéct horkem. Někdo svíral v podpaží housličky, jiný zápasil s peřinou převázanou špagátkem, bosé nožky dětí poskakovaly po rozpáleném asfaltu a tančily mezi oslintanými nedopalky, střepy a rezavými zátkami od piva, Laco nesl kus provazu, jako by si na ulici chtěl odchytit zatoulaného huculka....

A najednou se zastavil uprostřed ulice, neslyšel zvonění tramvají a troubení aut, která se mu musela vyhýbat, díval se kamsi do dálky, nad střechy domů, na nebe, zamřížované trolejemi, dráty a římsami vysokých domů, a plakal.

Štefan jim šel naproti na pavlač a s každým se bouřlivě objímal a líbal, O del tumen and'a, lacho d'ives, pobízela je dál, vítejte... Ženské utíraly slzy a chlapci křičeli a plácali se po ramenou, protože někteří se viděli vůbec poprvé v životě, i když jejich osady dělil jen kousek cesty, kopec nebo řeka. Štefan jim dal vypít do jedné a potom i do druhé nohy, pak nalil do třetí a další jen tak z radosti, a pyšně je provázel po pavlači. Děti zvědavě nakukovaly za dveře ostatních bytů a dospělí se nahrnuli kolem výlevky, udiveně roztáčeli kohoutek s vodou a stříkali po sobě, ženské vyhrnovaly sukne a střídaly se na záchodě, chlapi stáli u vypínače a rozsvěcovali a zase zhasínali světlo a křičeli radostí jako malé děti.

Protože v osadách elektřina nebyla, tu měli zavedenou jen gádžové v dědině, zatímco Dunkové neměli ani na petrolej do lampiček, v oknech jim místo skla plovávaly pytle od brambor a pro vodu chodili ke stejnému potoku, ve kterém se bahnili jejich děti a psi a ke kterému chodili na záchod. Ale až do dneška nikoho nenapadlo se tím trápit, protože hned příští liják všechno spláchl, jako když se vypere špinavé prádlo, a kněz, když u nich naposledy zaopatřoval, sám říkal, že člověk z prachu vzešel a v prach se zase obrátí.

Tak Dunkové na Poljaně žili, tak byli srostlí se svým blátem a chatrčemi, jako tělo a duše té černé a požehnané země, tak se těm svým chatrčím podobali.

...

Na Žižkově začali Dunkové žít nový život. Život mezi vysokými domy, auty a tramvajemi, život pod ručičkami hodin. Dřív měli Dunkové hodinky jen pro parádu, jak to viděli u gádžů, a bylo jim jedno, že třeba nejdou, protože jim život na Poljaně řídil soumrak a svítání, a podle slunce, větru a deště, podle hvězd žili. Ale v Praze se vynořili v úplně jiném čase, v jiné době, během jediné noci přeskočili celá staletí, kterými se gádžové museli tak těžce prosekávat...

Ani na rámus a kroky nad hlavou si nemohli zvyknout, protože byli zvyklí žít do šířky, pod volným nebem, a první dny ani nechtěli spát uvnitř a uložili se k spaní na dvorku, ze strachu, že se na ně v noci ty vysoké stropy zřítí... A pořád si nemohli zvyknout na třetí rozměr, výšku, protože nahoru do patra vedly schody a nad sebou byly byty i záchody na pavlači.

Na Žižkově se dávalo dohromady to, co se v Ostravě rozbilo: velká a silná rodina, fajta, svázaná staletými zvyky a zákony, tak odlišnými od gádžovských zákonů a všeho, na co byli zvyklí jejich noví sousedé i úředníci národního výboru. Ale Štefan znal a uznával jen ty zákony, ze kterých koukal nějaký prospěch a užitek, a gadžovské zákony a pravidla ho nezajímaly ... A teď zářil, protože měl hosty, a host do domu, bůh a štěstí do domu, Kas o Del andro kher andas, me les avri na čhivava..., to byl jeho zákon.

Poljanští se Štefanem propíjeli peníze, které přivezli ze Slovenska, a hráli, zpívali, křičeli a tančili, ale ne jako gadžové, v upjatých šatech a s kroky naučenými v tanečních. Každý tančil tak, jak to do něj vstupovalo a zároveň z něj tryskalo ven, někdo jen posedával a otíral si oči, jiný si podupával do rytmu nebo se motal po pokoji jako opilý medvěd, ale pro všechny jako by touhle poslední minutou a hodinou měl skončit jejich život, tančili s rukama nad hlavou a jejich oči hořely, ženské roztáčely rozevláté sukně a chlapi na sobě trhali košile, sváteční bílé i staré, ohnivě červené s nabíranými rukávy, protože i oni byli rozbití a rozbolavělí...

Zdroj: ŠMAUS, M. Děvčátko, rozdělej ohniček. Praha: Knižní klub, 2005. ISBN 80-242-1483-0.

- Po přečtení textu pracujte pomocí metody nazvané „akvárium“. Rozdělte se na dvě skupiny. Jedna skupina bude v roli diskutujících, druhá skupina v roli pozorovatelů. Úkolem první skupiny je diskuse nad následujícím tématem:

Hlavní hrdinové úryvku – kdo jsou a co vše o nich víme?

Cílem diskuse je odhalení identity postav z knihy *Děvčátko, rozdělej ohníček*. Každý, kdo do rozhovoru přispěje svým názorem, musí argumentovat, proč tak míní, a doložit úryvek z textu, který jej k jeho tvrzení přivedl.

Úlohou pozorovatelů je sledování diskuse a finální shrnutí všech informací a závěrů, ke kterým diskutéri dospěli.

Správnost odpovědi na úvodní otázku konzultujte s vyučujícím.

- Následující aktivita je zaměřena na konfrontaci minulosti a přítomnosti zachycené v literární ukázce (za předpokladu, že ta je časově zasazena do doby minulé). Odlesk dob minulých a charakteristické rysy tehdejší přítomnosti se zrcadlí v hlavních postavách příběhu, v jejich životní pouti a změně, kterou právě prožívají. Pomoci vám mohou i následující ilustrační fotografie a obrázky. Pod ně sepište úryvky z textu, které jsou s nimi v blízké souvislosti.

Minulost (Poljana)

Přítomnost (Praha)

Zdroj ilustrací:

<http://www.neaktuality.cz>
<http://www.katyd.cz>
<http://zpravodajstvi.ecn.cz>
<http://meccaudio.blogspot.com>

4. Propast mezi poljanskou minulostí Dunků a jejich pražskou přítomností se odráží také v postavách Laca a Štefana. Písemně zpracujte krátkou charakteristiku obou mužů. Snažte se přitom spolupracovat s textem, uvádějte v úryvku přímé citace, které na jejich vlastnosti poukazují. Charakteristiky poté srovnajte v malých skupinách s ostatními ve třídě.

Laco:

Štefan:

5. Další úkol spočívá v **zasazení příběhu o Duncích do reálných historických souvislostí**. Spolupracujte s následujícími internetovými stránkami:

http://www.rommuz.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=320&Itemid=25&lang=cs

Pracujte ve skupinách, odpovězte na následující otázky a zároveň vždy hledejte souvislosti s ukázkou z knihy *Děvčátka, rozdělej ohníček*.

- *K jakému historickému období dějin Romů se literární ukázka váže?*
- *Z jaké země k nám tehdy Romové přicházeli a proč?*
- *Jak se příchod slovenských Romů do průmyslových oblastí odrazil ve způsobu jejich života?*
- *Mají tyto skutečnosti vliv na současnou situaci Romů v ČR?*

Poznámka pro ověřujícího učitele:

Doporučená časová dotace: 1 až 2 vyučovací hodiny.

V případě, že nemáte možnost pracovat s internetem, je možné u úkolu č. 5 využít jakoukoliv publikaci o dějinách Romů.

Pokud nebudete některý úkol realizovat, uveďte poznámku „nerealizováno“ a stručně zdůvodněte – např. časové důvody, nepřiměřená obtížnost úkolu aj.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vytvořeno v rámci projektu:

Příprava a realizace výukových materiálů pro podporu komunikační výchovy RVP ZV ve výuce českého jazyka a literatury na základních školách a víceletých gymnáziích

Registrační číslo: CZ.1.07/1.1.00/08.0018

www.komunikacnivychova.cz